

УДК 342.95 (477)

А. В. Потопальський
здобувач Університету сучасних знань

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Будь-який правовий процес, категорія чи явище окрім офіційного визнання на рівні держави повинно бути реалізовано в об'єктивній дійсності. Наприклад, коли ми говоримо про норму права, видану за дотримання встановленої законодавством процедури та прописану у тексті нормативного акту (санкціоновану державою) то маємо на увазі положення, які мають реальну юридичну силу. Водночас, ця юридична сила не буде мати ніякого сенсу, якщо не існуватиме корпусу суб'єктів реалізації такої норми та загалом практики її використання. Тому, проблематика суб'єктності в юриспруденції має велике значення, оскільки право є регулятором суспільної діяльності, при відсутності якої воно фактично втрачає свій сенс.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні у своїх наукових працях розглядали: О.Ю. Аксютін, С.М. Алфьоров, В.І. Барко, Д.А. Горбенко, Н.В. Карнарук, Т.А. Кобзева, О.С. Козак, Л.В. Коваль, А.Ф. Мельник, О.М. Музичук, І.І. Ніколіна, В.І. Остапович, В.Й. Пашинський, М.Ю. Покальчук, Є.М. Попович, В.П. Примак та багато інших. Однак, незважаючи на чималу кількість розробок, в юридичній літературі відсутні комплексні дослідження присвячені суб'єктам адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських.

Саме тому **метою статті** є: визначити та охарактеризувати суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження слід відзначити, що категорія суб'єктів права має багато характеристик та наукових тлумачень. Але якщо взяти до уваги стрижень всіх наукових концепцій, то можна вказати, що суб'єкти права – це люди, особи, або організовані групи людей наділені відповідним набором прав та встановлених обов'язків, на основі яких вони стають учасниками правовідносин певного типу. Таким чином, у авторській позиції преважує гуманістична ідея, відповідно до якої основу досліджуваної категорії становить соціум взагалі, а, отже, суб'єктом правом є кожен без виключення. В той же час, суб'єкти права у всьому своєму масиві можуть ставати учасниками суспільних відносин того чи іншого забарвлення, які до того

ж мають перелік умов до таких учасників. До числа подібних можна віднести суспільні відносини, що виникають в процесі адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні.

Отже, враховуючи вищенаведені аспекти суб'єктами адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні можна вважати – систему учасників суспільних відносин в сфері провадження, організації, забезпечення та контролю професійної підготовки співробітників органів Національної поліції. Відзначити треба ключові особливості подібних суб'єктів, першою з яких є правовий статус останніх. Так, їх участь у відносинах щодо забезпечення професійної підготовки працівників поліції передбачає наявність особливих прав та обов'язків, обумовлених сферою безпосередньої діяльності. Другий особливий момент виходить із адміністративно-правового забарвлення правовідносин в яких вони приймають участь. Відповідно до нього подібні суб'єкти являють собою представників влади в особі органів та уповноважених осіб цих органів, що відповідно до законодавства наділено регуляторною компетенцією у сфері професійної підготовки поліцейських. Третя особливість полягає у системності досліджуваних суб'єктів. Система – це сукупність елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним, яка створює певну цілісність, єдність. Кожна система характеризується не тільки наявністю зв'язків і відносин між елементами, що її утворюють, але й нерозривною єдністю з навколишнім середовищем, у взаємодії з якою система проявляє свою цілісність. Ієрархічність, багаторівневість, структурність – властивості не тільки будови, морфології системи, але й її поведінки: окремі рівні системи обумовлюють певні аспекти її поведінки, а цілісне функціонування виявляється результатом взаємодії всіх її сторін і рівнів [1]. Відповідно до цього, система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських – це не просто сукупність учасників суспільних відносин, а чітко організована група, «гравці» якої перебувають у взаємодії одне з одним, а їх діяльність спільно направлена на досягнення загальних цілей.

Спираючись на наведене визначення та особливості суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної діяльності поліцейських в Україні, наведемо їх конкретний перелік, а також

зазначимо про роль кожного у системі забезпечення професійного навчання. Першим та по праву ключовим суб'єктом можна вважати Кабінет Міністрів України. Обумовлюється дана думка тим, що відповідно до законодавства, Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [2]. В свою чергу, Кабінет міністрів України (далі – Кабмін, КМУ) є вищим органом у системі органів виконавчої влади, який в межах своїх повноважень спрямовує та керує діяльністю поліції [2; 3]. Основними завданнями, які ставляться перед КМУ в його роботі є: забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України, здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави, виконання Конституції та законів України, актів Президента України; життя заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості; забезпечення проведення бюджетної, фінансової, цінової, інвестиційної, у тому числі амортизаційної, податкової, структурно-галузевої політики; політики у сферах праці та зайнятості населення, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування; розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля, а також розроблення, затвердження і виконання інших державних цільових програм; тощо [4].

Отже, відповідно до своїх повноважень КМУ є головним координатором роботи поліції, адже він не просто спрямовує її діяльність, а забезпечує політику у правоохоронній сфері. Таким чином, Кабмін фактично створює організаційні умови для діяльності поліції в усіх сферах, що підпадають під компетенцію останньої, зокрема, в галузі професійної підготовки працівників даного виконавчого органу влади.

Окрім того, Кабінет Міністрів України тісно пов'язано із іншим, не менш важливим суб'єктом адміністративно-правового забезпечення професійного навчання поліцейських, «руками» якого він впливає на роботу Національної поліції – Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС). Відповідно до законодавства, міністерство – це центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізують державну політику в одній чи декількох сферах [5]. В положенні про Міністерство внутрішніх справ України вказано, що МВС є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інте-

ресів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [6].

Реалізація політики у першій сфері здійснюється Міністерством внутрішніх справ через Національну поліцію, яка входить до сфери відання вказаного центрального органу виконавчої влади. При цьому, МВС в межах своєї функціональної компетенції та відповідно до покладених на нього завдань, має повноваження у галузі професійного навчання співробітників поліції, а саме: забезпечує на базі навчальних закладів, що належать до сфери управління МВС, підготовку та професійне навчання кадрів для МВС, Національної поліції та Національної гвардії; установлює порядок добору, направлення та зарахування на навчання до навчальних закладів, що належать до сфери управління МВС; установлює порядок організації та строку професійного навчання працівників МВС, Національної поліції та Національної гвардії; здійснює організаційно-методичне супроводження навчального процесу в навчальних закладах, що належать до сфери управління МВС; організовує та здійснює поточне і перспективне планування, розроблення планів основних організаційних заходів МВС, роботи колегії МВС, нарад керівництва МВС [6].

Отже, Міністерство внутрішніх справ має широкий спектр повноважень у сфері адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки працівників поліції. Так, якщо Кабмін створює умови роботи поліції зокрема у досліджуваній галузі, то МВС безпосередньо очолює та забезпечує сектор професійного навчання та керує ним.

Втім, вищевказані центральні органи, хоча і мають виключну компетенцію, в рамках діяльності Національної поліції існують власні суб'єкти, що також мають велике коло повноважень у контексті питання забезпечення професійного навчання поліцейських. Зокрема, до числа останніх відноситься керівник поліції, який очолює Національну поліцію. У частині адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських керівник здійснює наступні повноваження: очолює поліцію та здійснює керівництво

її діяльністю зокрема в сфері підготовки кадрів; забезпечує виконання покладених на поліцію завдань в усіх галузях роботи; підписує накази поліції які регулюють окремі питання професійної підготовки працівників поліції; у межах компетенції організовує та контролює виконання поліцією Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, а також наказів і доручень Міністра внутрішніх справ України з питань, що належать до сфери діяльності поліції в частині організації професійного навчання співробітників Національної поліції тощо [2].

Адміністративно-правове забезпечення професійної підготовки в органах Національної поліції не здійснюється керівником одноособово. Свої повноваження останній реалізує за рахунок спеціально створеного підрозділу в структурі поліції – Департаменту кадрового забезпечення та підлегли йому кадрові підрозділи територіальних органів поліції [7]. Зазначити варто, що перед департаментом ставиться досить великий масив завдань, а саме: кадрове забезпечення службової діяльності органів поліції; організаційно-методичне та інформаційне забезпечення роботи підрозділів кадрового забезпечення органів поліції; забезпечення організації роботи з добору, вивчення та комплектування органів поліції кваліфікованими кадрами; організація та методичне забезпечення спеціальної підготовки вперше прийнятих на службу поліцейських з метою набуття ними знань та навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, а також підвищення кваліфікації та перепідготовки поліцейських; організація професійного навчання та стажування, системи психологічного забезпечення поліцейських і працівників Національної поліції; тощо [8; 9].

Відповідно до наведених завдань Департамент кадрового забезпечення національної поліції реалізує такі функції як: здійснення контролю за виконанням нормативних актів МВС України з питань кадрового забезпечення поліції, дотриманням порядку проходження служби поліцейськими; організація і координація діяльності підрозділів кадрового забезпечення органів поліції та працівників апарату Національної поліції України, на яких покладено обов'язки з кадрового забезпечення; упровадження сучасних методів і новітніх форм організації праці та управління в діяльність підрозділів кадрового забезпечення, надання їм практичної допомоги з цих питань; організація та здійснення заходів щодо комплектування органів поліції висококваліфікованими, морально стійкими працівниками; організація роботи з добору кадрів для апарату Національної поліції та на керівні посади територіальних (у тому числі міжрегіональних) органів поліції, підготовка матеріалів та внесення Голові Національної поліції пропози-

цій щодо призначення, переміщення та звільнення цих осіб; опрацювання подань та підготовка наказів про присвоєння первинних та чергових спеціальних звань поліцейським; тощо [8; 9].

Чільне місце серед суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських займають кадрові підрозділи територіальних органів поліції, робота яких організовується через Департамент кадрового забезпечення. Однак, якщо останні в своїй діяльності виконує здебільшого стратегічні завдання із забезпечення професійного навчання, то перед кадровими підрозділами територіальних органів ставляться тактичні, орієнтовані на негайне виконання цілі, направлені на забезпечення рівня та стану підготовки персоналу в рамках конкретного відомства. Так, територіальні кадрові підрозділи: ведуть облік поліцейських, яким необхідно пройти професійну підготовку, та організовують їх направлення до закладів, що здійснюють первинну професійну підготовку у строки, визначені рознарядкою; формують та подають пропозиції до обсягів державного замовлення на післядипломну освіту; ведуть облік результатів підготовленості поліцейського в рамках службового навчання; забезпечують організацію навчальних зборів та об'єктивність оцінювання результатів навчання поліцейських в рамках службової підготовки; організовують добір кандидатів на навчання у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання тощо [10].

Специфічним за своїм правовим статусом суб'єктом адміністративно-парового забезпечення професійної підготовки є відповідні заклади, в яких подібне навчання здійснюється. Особливість їх правового статусу пояснюється дуалізмом виконуваних завдань. З одного боку вказані заклади уповноважені організувати проходження працівниками поліції професійного навчання, забезпечувати належну матеріальну технічну базу тощо, з іншого – підтримувати навчальний процес, стежити за якістю навчальних програм, порядком їх реалізації і таке інше. Так, наприклад, вищі навчальні заклади МВС зі специфічними умовами навчання відповідно до покладених на них функцій зобов'язані: дотримуватись вимог законодавства в галузі освіти; дотримуватись стандартів вищої освіти; забезпечувати безпечні умови проведення освітньої діяльності; дотримуватись договірних зобов'язань з іншими суб'єктами освітньої, виробничої, наукової діяльності та громадянами, у тому числі за міжнародними угодами; дотримуватись фінансової дисципліни та збереження державного майна; забезпечувати соціальний захист учасників навчально-виховного процесу [11].

Також слід відмітити, що інші заклади та установи, які проводять професійне навчання поліцейських: забезпечують належні умови для

проживання і харчування поліцейських, які проходять професійне навчання у відповідних закладах, установах; визначають форми організації професійного навчання поліцейських; забезпечують оцінювання рівня знань поліцейських в межах провадження відповідного виду професійного навчання; формують плани-графіки проходження поліцейськими відповідного виду професійної підготовки тощо.

Висновок. Таким чином, система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні являє собою багаторівневу групу юридичних осіб публічного права, окремих відомств територіальних органів поліції та закладів професійного навчання, які забезпечують організацію та контроль освітнього процесу поліцейських безпосередньо на місцях. Позитивним аспектом даної системи суб'єктів є її внутрішня підпорядкованість та розподіл компетенції між учасниками регулювання правовідносин завдяки чому забезпечення професійної підготовки набуває комплексного характеру.

Література

1. Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. 2-е изд. М.: Сов. энциклопедия, 1989. 815 с.
2. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
3. Конституція України: конституція, закон від 28.06.1996 № 254к/96-вр // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про Кабінет Міністрів України: закон від 27.02.2014 № 794-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 13. Ст. 222.
5. Про центральні органи виконавчої влади: закон від 17.03.2011 № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 38. Ст. 1696.
6. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова, положення від 28.01.2015 № 878 // Офіційний вісник України. 2015. № 89. Ст. 2972.
7. Про затвердження структури Національної поліції України: наказ від 06.11.2015 № 1 // Законодавчі та нормативно-правові акти, які стосуються діяльності поліцейських. [Електронний ресурс]. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>.
8. Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 12.12.2015 № 136 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1802871>.
9. Шатрава С. Стан та правове регулювання кадрового забезпечення органів Національної поліції на су-

часному етапі розвитку / С. Шатрава // Підприємство господарство і прав. 2017. № 1. С. 83–87.

10. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: наказ від 16.02.2016 № 105 // Офіційний вісник України. 2016. № 35. Ст. 1373.

11. Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС: наказ, положення від 14.02.2008 № 62 // Офіційний вісник України. 2008. № 21. Ст. 615.

Анотація

Потопальський А. В. Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні. – Стаття.

У статті, на основі аналізу наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства України, визначено та охарактеризовано систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні.

Встановлено, що система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських – це не просто сукупність учасників суспільних відносин, а чітко організована група, «гравці» якої перебувають у взаємодії одне з одним, а їх спільна діяльність направлена на досягнення загальних цілей.

Обґрунтовано, що відповідно до наданих повноважень Кабінет міністрів України є головним координатором роботи поліції, адже він не просто спрямовує її діяльність, а забезпечує політику у правоохоронній сфері. Таким чином, він фактично створює організаційні умови для діяльності поліції в усіх сферах, що підпадають під компетенцію останньої, зокрема, в галузі професійної підготовки працівників даного виконавчого органу влади.

Відзначено, що заклади та установи, які проводять професійне навчання поліцейських: забезпечують належні умови для проживання і харчування поліцейських, які проходять професійне навчання у відповідних закладах, установах; визначають форми організації професійного навчання поліцейських; забезпечують оцінювання рівня знань поліцейських в межах провадження відповідного виду професійного навчання; формують плани-графіки проходження поліцейськими відповідного виду професійної підготовки тощо.

Акцентовано увагу, що система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні являє собою багаторівневу групу юридичних осіб публічного права, окремих відомств територіальних органів поліції та закладів професійного навчання, які забезпечують організацію та контроль освітнього процесу поліцейських безпосередньо на місцях. Відзначено, що позитивним аспектом даної системи суб'єктів є її суворі внутрішня підпорядкованість та розподіл компетенції між учасниками регулювання правовідносин завдяки чому забезпечення професійної підготовки набуває комплексного характеру.

Ключові слова: суб'єкт, система, адміністративно-правове забезпечення, підготовка поліцейських, органи державної влади.

Аннотация

Потопальський А. В. Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні. – Стаття.

В статті на основі аналізу наукових поглядів учених і норм діючого законодавства України, визначені і охарактеризовані систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні.

Установлено, що система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських – це не просто сукупність учасників соціальних відносин, а чітко організована група, «ігроки» якої знаходяться в взаємодії один з одним, а їх спільна діяльність направлена на досягнення загальних цілей.

Обґрунтовано, що в відповідності з наданими повноваженнями Кабінету міністрів України є головним координатором роботи поліції, тому він не просто направляє її діяльність, а забезпечує політику в правоохоронній сфері. Таким чином, він фактично створює організаційні умови для діяльності поліції у всіх сферах, що підпадають під компетенцію останньої, зокрема, в області професійної підготовки працівників цього виконавчого органу влади.

Зазначено, що заклади та установи, які проводять професійне навчання поліцейських: забезпечують належні умови для проживання і харчування поліцейських, які проходять професійне навчання в відповідних закладах, установках; визначають форми організації професійного навчання поліцейських; забезпечують оцінку рівня знань поліцейських в межах виконання відповідного виду професійного навчання; формують плани-графіки проходження поліцейськими відповідного виду професійної підготовки і тому подібне.

Акцентовано увагу, що система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні є багаторівневою групою юридичних осіб публічного права, окремих відомств територіальних органів поліції та установ професійного навчання, які забезпечують організацію і контроль освітнього процесу поліцейських безпосередньо на місцях. Зазначено, що позитивним аспектом даної системи суб'єктів є її суворе внутрішня підпорядкованість і розподіл компетенцій між учасниками регулювання правовідносин, завдяки чому забезпечення професійної підготовки набуває комплексного характеру.

Ключевые слова: суб'єкт, система, адміністративно-правове забезпечення, підготовка поліцейських, органи державної влади.

Summary

Potopalskyi A. V. System of subjects of administrative and legal support of professional training of police officers in Ukraine. – Article.

In the article, based on the analysis of scientific views of scientists and norms of the current legislation of Ukraine, the system of subjects of administrative and legal support of professional training of police officers in Ukraine is defined and characterized.

It is established that the system of subjects of administrative and legal support of professional training of police officers is not just an aggregate of participants in public relations, but a clearly organized group, the "players" of which interact with each other, and their joint activity is aimed at achieving common goals.

It is substantiated that, in accordance with the powers conferred on it, the Cabinet of Ministers of Ukraine is the main coordinator of the work of the police, as it not only directs its activities, but also provides policy in the field of law enforcement. Thus, it actually creates the organizational conditions for police activity in all spheres that fall within the competence of the latter, in particular, in the field of vocational training of employees of this executive body.

It is noted that the establishments and establishments that provide professional training for police officers: provide adequate conditions for accommodation and food for police officers undergoing professional training in relevant institutions and institutions; determine the forms of organization of professional training of police officers; ensure that the level of knowledge of police officers is assessed within the framework of conducting the appropriate type of vocational training; form schedules for police officers of the appropriate type of vocational training, etc.

It is emphasized that the system of subjects of administrative and legal support of professional training of police officers in Ukraine is a multilevel group of public law legal entities, individual departments of territorial police bodies and vocational training institutions that provide the organization and control of police education process directly on the ground. It is noted that a positive aspect of this system of subjects is its strict internal subordination and distribution of competence among participants in the regulation of legal relationships, so that the provision of vocational training becomes complex.

Key words: subject, system, administrative and legal support, police training, public authorities.